

KANDIDAT

634

PRØVE

JUS1003 1 Forvaltningsrett I

Emnekode	JUS1003
Vurderingsform	Skriflig eksamen
Starttid	23.01.2019 08:00
Sluttid	23.01.2019 14:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	23.01.2019 15:01

Del 1 Praktikum**Spørsmål 1**

Den overordnede problemstillingen i saken er om Peder Ås er inhabil i sin rolle som avdelingsdirektør i konkurransetilsynet i spørsmålet om det skulle nedlegge forbud mot fusjon mellom to bedrifter.

Konkurransetilsynet er å regne som "organ for staten", jf. forvaltningsloven § 1 annet pkt. I den forbindelse vil forvaltningsloven komme til anvendelse med mindre noe annet er bestemt eller i medhold av lov, jf. fvl. § 1.

Rettslig grunnlag i saken er å finne i fvl. § 6.

Det følger av første ledd at en "offentlig tjenestemann" er å inhabil til å "tilrettelegge

grunnlaget for en avgjørelse" eller "å treffe avgjørelse" i en forvaltningssak.

Peder Ås er å regne som en "offentlig tjenestemann", jf. fvl. § 2d, idet han er ansatt i et organ for staten.

Likeså er Peder Ås med på å "tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse" i saken ved å anbefale at det ikke skulle nedlegge forbud mot fusjonen. Innsigelsen til Peder om at han ikke er inhabil fordi han ikke treffer en avgjørelse, må dermed avvises.

Peder anfører at det er tjenestemannen selv som skal vurdere sin inhabilitet, og at han vurderte seg selv som inhabil.

Riktignok følger det som hovedregel i fvl. § 8 første ledd at tjenestemannen selv avgjør om han er inhabil.

Men det står ingenting i loven om hvor mye en skal vektlegge dette. Det er sikker rett at tjenestemenn subjektive meninger om sin egen habilitet ikke er av betydning dersom han kan kjennes inhabil etter § 6.

Dette bringer oss videre til fvl. § 6 første ledd bokstav a-e som gjenspeiler en rekke forhold hvor tjenestemannen automatisk kan bli å regne som inhabil dersom han selv er part eller har et definert forhold til noen som er part i saken. Det er ingen av disse forhold som er aktuelle i vår sak.

Dermed blir hovedproblemstillingen om Peder Ås kan sies å være inhabil etter sekkebestemmelsen i § 6 annet ledd.

Det følger av § 6 annet ledd to kumulative kriterier for å anse tjenestemannen som inhabil. Det må foreligge "særegne forhold" som er "egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet". I denne vurderingen står det i bestemmelsen at det "blant annet" skal vektlegges om en avgjørelse i saken vil innebære en "særlig fordel tap eller ulempe for" tjenestemannen selv eller noen som han står i nær personlig tilknytting til, samt om inhabilitetsinnsigelsen er reist av en part.

Første rettsspørsmål er om det foreligger "særegne forhold".

Den naturlige språklige forståelsen av ordlyden "særegne forhold" er at det er snakk om spesielle forhold, hvor det er en viss terskel for at slike forhold foreligger.

Sivilombudsmannen har lagt til grunn at det må være snakk om et annerledes forhold enn hva som er ordinært i forholdet mellom forvaltningsorganet og partene, men at det ikke trenger å være noe unikt.

Likeså er det i rettspraksis også lagt til grunn en høy terskel for at særegne forhold skal foreligge. Dette så vi blant annet i Rt. 1996 s. 64 Hegnar hotell hvor Høyesterett kjente en kommunepolitiker i Tvedestrand inhabil i spørsmålet om en utvidelse av skjenketiden for Lyngør Appartement Hotel.

Det ble lagt til grunn at det må være snakk om "en så klar og realistisk interesse" at særegne forhold skal kunne foreligge.

Overført til vår sak er det snakk om Peder Ås sin relasjon til administrerende direktor i Lillevik Gruppen As, Laura Tastad, som var en de firmaene som ønsket fusjon. Ås og Tastad hadde gått på samme universitet sammen. Dette er isolert sett ikke et forhold av betydning.

Det hadde skapt store effektivitetsproblemer i forvaltningen dersom tjenestemenn måtte fratre bare på grunn av at vedkommende gikk på samme universitet som parten. Dette taler mot at det foreligger «særegne forhold» i saken.

Selv om Ås og Tastad er med på julebord hvert år er heller dette ikke alene nok til å anse som et forhold av betydning.

Men vi vet at forholdet er nærere enn som så, med tanke på at de var med på månedlig middag med fem-seks andre. Dette viser et sterkere bekjentskap mellom tjenestemannen og parten. Her ble det også talt om "sladder". Om det er om fusjonen er vanskelig å si. Uansett taler de beste grunner for at dette er å regne som særegent forhold. Det taler for særegne forhold.

Som resultat av dette vil de aktuelle forholdene i saken samlet sett måtte utgjøre et "særegne(t) forhold". Det er imidlertid ikke nok til å klassifisere det som inhabilitet. De

aktuelle forholdene må være "egnet til å svekke tilliten til [tjenestemannens] upartiskhet".

Neste rettsspørsmål er derfor om de aktuelle forhold i saken er "egnet til å svekke tilliten til [Ås] upartiskhet".

Ordlyden tilsier at det ikke er avgjørende at de aktuelle forholdene faktisk vil svekke tilliten; er tilstrekkelig at de er "egnet" til å gjøre det. I konkurranseforhold, som vi her står ovenfor, er det i tillegg lagt til grunn i rettspraksis at det lettere kan oppstå inhabilitet enn hva tilfellet hadde vært med andre parter, jf. Rt. 1998 s 1398 Torghatten og Rt. 2007 s. 983 Reno-Vest.

I Rt. 1996 s.64 Hegnar hotell uttalte førstvoterende at habilitetsreglene i forvaltningsloven skal sikre korrekte avgjørelser, opprettholde tilliten til dem som fatter avgjørelsene, og beskytte beslutningstakerne mot at det sås tvil om deres troverdighet.

I dommen ble ikke kommunestyrepolitikeren subjektive meninger tillagt vekt.

Det avgjørende er altså hvordan forholdet fortoner seg på allmenheten.

Spørsmålet er hvordan de aktuelle forholdene i vår sak fortoner seg på allmenheten.

Det er på det rene at fusjonen ikke vil innebære en "særlig fordel" for Peder Ås selv. Det kan riktignok diskuteres om relasjonen til Tastad er "nær personlig", men dette hadde vært mer vanlig dersom det hadde vært tale om samboerskap eller nært vennskap. For allmenheten kan det imidlertid sees mistenkelig ut med et slikt forhold, i og med at det allerede er å regne som "særegne forhold". Dette taler til dels for inhabilitet.

Det hadde vært et sentralt poeng om inhabilitetsinnsigelsen hadde vært reist av en part. Men dette momenter får mindre vekt i saken, idet vedkommende som "luftet" inhabilitetsspørsmålet ikke er å regne som part etter § 2e. Uansett hadde det fått mindre betydning ettersom innsigelsen kom etter at avgjørelsen var tatt. Dette taler mot inhabilitet.

Det kan heller ikke sies å være et voldsomt engasjement fra Peders side. Men i denne saken dreier det seg om profesjonelle parter, hvor et eventuelt avslag eller innvilgelse kan ha stor betydning for de involverte. Det er her da viktig å ha tillitt til

dem som fatter avgjørelsen, og at denne ikke kan være utsatt for noe ytre påvirkning av parter eller andre. Som nevnt etter Torghattendommen er det lettere å bli inhabil i profesjonelle forhold.

En kan også se det fra små firmaers perspektiv som nå får en større konkurrent inn i bildet. Det ville svekke deres tillitt til forvaltningen dersom det er fare for at de store firmaene som skal fusjonere kan ha en finger med spillet om hvorvidt dette skal skje eller ei. Dette bunner ut i hensynet til forsvarlig saksbehandling som er essensielt for å ivareta borgernes rettsikkerhet.

På den måten vil ta seg dårlig ut for forvaltningen at de aktuelle parter har så sterke bånd til organet som kan nedlegge forbud mot fusjon eller ei.

Dette taler sterk retning av inhabilitet.

Etter samlet helhetlig vurdering med alle forhold tatt i betraktning, og hensynet til borgernes rettsikkerhet, kan det legges til grunn at sakens særlige forhold er "egnet til å svekke tillitten" til Peder Ås upartiskhet i som avdelingsdirektør for konkurransetilsynet.

Som resultat av dette er Peder Ås inhabil i saken.

Konklusjonen er at Peder Ås er inhabil.

Spørsmål 2

Foreligger en tvist mellom Marte Kirkerud og konkurransetilsynet. Den overordnede problemstillingen i saken er om Kirkerud kan påklage vedtaket fra konkurransetilsynet om å tillate fusjonen mellom Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen AS.

I saken kommer forvaltningsloven til anvendelse, jf. spørsmål 1.

Rettslig grunnlag i saken er fvl. § 28. Det fremgår av første ledd at et "enkeltvedtak" kan påklages til nærmeste overordnede forvaltningsorgan av en "part" eller annen med "rettslig klageinteresse".

Det må først avklares om vi her står ovenfor et "enkeltvedtak", jf. § 2b jf. § 2a.

Det er på det rene at vi står ovenfor et enkeltvedtak, jf. fvl. § 2a, jf. 2a. Det er snakk om "avgjørelse" som Lars Holm tok, og som er "utøvet under offentlig myndighet". Likeså er avgjørelsen "bestemmende" for Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen sine "rettigheter" som private rettssubjekt.

Neste spørsmål er om Marte Kirkerud er å regne som "part", jf. fvl. § 2e. Partsbegrepet i § 2 e definert som en person som en avgjørelse "retter seg mot eller som saken "ellers direkte gjelder".

Det er på det rene at Kirkerud ikke er å regne som vedtakets adressat, og vil følgelig ikke være den som vedtaket "retter seg mot".

Spørsmålet er om vedtaket kan sies å "ellers direkte gjelde(r)" henne.

I ordlyden ligger det at vedkommende må ha en tilstrekkelig rettslig og faktisk tilknytning til saken som gjør at hun blir å regne som part. I den forbindelse er det tenkelig at terskelen blir høy. Det skal ikke være enkelt for utenforstående å bli anerkjent som part.

Marte Kirkerud holder til langt unna, og det er uansett ikke slik at hun risikerer økonomisk kollaps av en slik fusjon. Det er på det rene at hun tenkte mer i fremtidig perspektiv for utviklingen i regionen. Det kan hende at fusjonen på lang sikt kan få faktiske konsekvenser for Kirkerud, men at det vil påvirke henne rettslig er lite trolig. I lys av den høye terskelen for utenforstående skal bli å regne som part vil ikke vedtaket "ellers direkte gjelde[r]" Kirkerud.

Marte Kirkerud blir dermed ikke å regne som "part" i saken, jf. § 2e.

Retsspørsmålet er imidlertid om Kirkerud kan sies å inneha "rettslig klageinteresse".

En ordlydstolkning av "rettslig klageinteresse" tilsier at vedkommende må ha et aktivt og rettslig tilknytningsforhold til saken som gjør det rimelig at hun får påklage vedtaket. I forarbeidene uttales det at rettslig klageinteresse favner videre enn

partsbegrepet. I tillegg kan vi lese av forarbeidene at en kan foreta en analogisk anvendelse av den gamle tvistemålsloven av 1915 § 54, hvor en kan føre en sak for domstolene dersom en innehar "rettslig interesse".

Dette er blitt videreført i den nye tvisteloven av 2005 § 1-3 pkt.2, hvor den som reiser saken for domstolene må inneha "et reelt behov" for å få kravet prøvd. Dette avgjøres utfra samlet vurdering av kravet aktualitet og partenes tilknytting til det.

Vi kan altså bruke tvisteloven som normerende rettsregler for når en kan påklage et enkeltvedtak. I forvaltningssaker vil terskelen syntes å være mindre enn for domstoler. Dette skyldes at det er mindre ressurskrevende påklage et enkeltvedtak enn å føre en sak for domstolene. Så hvis en kan føre sak for domstolene, kan en iallfall påklage et enkeltvedtak.

Utafra en analogi fra tvisteloven, kan vi dermed spørre oss om Marte Kirkerud kan sies å inneha "et reelt behov" for å påklage vedtaket om fusjonen av Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen.

Riktignok er Kirkerud å anse som en mindre aktør i bransjen enn Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen A. Det er klart i hennes interesse som enkeltmannsforetak- og mindre bedrift å være skeptisk til at større bedrifter blir enda større, og at kundegrunnet hennes eventuelt mer og mer blir sugd opp av firmaer som Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen A. Dette gjelder også for eventuelle småbedrifter som måtte være å finne, både i Lillevik og Storevik. Dette trekker i retning av at Kirkerud kan påklage vedtaket.

På en annen side er det viktig å ha i mente at Kirkeruds lokasjon er forholdsvis langt unna Lillevik, med ca. 5 km. I tillegg er det viktig å bemerke at både Kirkerud og de to firmaene er å regne som profesjonelle som konkurrerer om de samme kundene. Dette taler mot rettslig klageinteresse.

Det er klart også at dette er et aktuelt spørsmål, i og med at flere firmaer slår seg sammen for å opprettholde sine gode forretningsmuligheter. Det at små nærliggende bedrifter kan se dette som en ulempe er klart, men det betyr ikke at dem skal ha

partsevne av den grunn. Hadde vært annerledes hvis det nye sammenslåtte firmaet skulle etableres like ved siden av Kirkerud, men det er ikke tilfelle i herværende sak. Dette trekker i retning av Kirkerud ikke har rettslig klageinteresse.

Etter en samlet vurdering av de aktuelle forholdene i saken, inklusivt tilknytningsforholdet kan det legges til grunn at Kirkerud ikke kan sies å ha "rettslig klageinteresse" etter § 28 første ledd.

Konklusjonen er at Marte Kirkerud ikke kan påklage vedtaket om å tillate fusjonen.

Spørsmål 3

Den overordnede problemstillingen i saken er om konkurransetilsynet kan sies å ha utredet saken tilstrekkelig.

Forvaltningsloven kommer til anvendelse, jf. spørsmål 1.

Rettslig utgangspunkt for å løse saken er fvl. § 17. Det fremgår av første ledd i denne bestemmelsen at forvaltningsorganet "skal påse at saken er så godt opplyst som mulig" før vedtak treffes. Dette kalles undersøkelsesprinsippet/utredningsprinsippet, og er en av grunnpilarene for å ivareta hensynet til forsvarlig saksbehandling.

Det er viktig først ha i mente at siden bestemmelsen er i kapittel IV, vil den bare komme til anvendelse i saker "som gjelder enkeltvedtak", jf. § 3. Det er imidlertid på det rene at vi står overfor et enkeltvedtak, jf. spørsmål 2. Paragraf 17 kommer derfor til anvendelse i den aktuelle tvist.

Retsspørsmålet er om utredningsplikten er oppfylt fra konkurransetilsynet side.

Med ordlyden "skal" er forvaltningen pålagt å undersøke/utrede saken. Likevel er det sikker rett, basert rettspraksis og juridisk teori, at med "mulig" ikke er menes ubegrenset mulig. Dybden av utredningsplikten vil avhenge av flere forhold; deriblant sakens art, partenes egne forutsetning og ressurser, og forvaltningens eget effektivitetspress og ressurser.

Når det gjelder sakens art må vi se på den konkrete saken vi har med å gjøre. Det følger av rettspraksis så vel som juridisk teori at det stilles strengere krav til forvaltningens utredningsplikt ved mer inngripende vedtak. Et eksempel vi kan bruke som illustrasjon er den såkalte Isene-dommen, fra Rt. 1981 s. 745.

Saken gjaldt gyldigheten av et forkjøpsvedtak av et stykke jord i Bremanger. Parten i saken, som ikke ble inkludert i forkjøpsvedtaket, var avhengig av det aktuelle jordet for sitt eksistensgrunnlag på gården, og førte følgelig sak helt til Høyesterett for å få kjent forkjøpsvedtaket ugyldig.

Høyesterett kom til at vedtaket var ugyldig, på bakgrunn av manglende begrunnelse. I saken ble jordets betydning for Isene (parten), og hans langvarige bruk av den, tillagt vesentlig vekt. Høyesterett uttalte at ved et såpass inngripende vedtak skjerpes kravene til begrunnelse fra forvaltningens side. Ifølge dommen må det fremgå at vedtaket er truffet etter et saklig og forsvarlig skjønn.

Selv om dommen gjaldt begrunnelse, har den overføringsverdi for vår sak, idet manglende begrunnelse kan ha sin årsak i manglende utredning fra forvaltningens side.

Når det gjelder partenes egne forutsetninger og ressurser er det i rettspraksis blitt lagt til grunn at det også stilles krav til at profesjonelle parter ivaretar sine interesser ved en slik prosess, jf. for eksempel Rt. 2001 s. 450 Norsk Hydro.

Overført til vår sak vil ikke det være direkte inngripende for Kirkerud at det vil etableres en større bedrift 5 km unna. Det kan altså ikke stilles større krav til utredningsplikten ved å kun basere seg på dette momentet. Dette taler mot manglende utredning.

Det er riktignok klart at vi står ovenfor to profesjonelle aktører som det er forventet skal kunne forutse sin egen rettsstilling. Her er det imidlertid forskjell i styrkeforhold som vi har sett, hvor en har et enkeltmannsforetak på den ene siden og to større firmaer på den andre. Det kan her tenkes at det stilles større krav til dette hos jevnstore bedrifter enn vi her har med å gjøre. Dette trekker til del retning av manglende utredning.

På en annen side er det som nevnt viktig å ha mente, slik som Ås anfører, at forvaltningen ikke kan utrede i de uendelige. At kravet om effektivitet og hurtig saksbehandling kan sette en stopper for utredningsplikts dybde er klart. Dette taler mot manglende utredningsplikt.

Likevel følger det ikke av faktum at det eksisterer noen særlig kapasitetsproblemer i forvaltningen som kunne hindret dem i å utrede saken mer nøye. Riktignok var Lars Holm, direktøren i Konkurransetilsynet, en travel mann som var avhengig av at Peder foretok utredningsprosessen bra nok. Men for Peders del hadde det ikke ført til voldsomme anstrengelser å avlegge små bedrifter i nærheten en uttalelse om hva de syntes. Dette taler for manglende utredningsplikt.

Etter en samlet vurdering av de aktuelle forholdene i saken er det klart at Ås burde ha undersøkt mer nøye om fusjoneringen ville affektet små bedrifter i nærheten. Som resultat av dette kan ikke utredningsplikten sies å være oppfylt etter fvl. § 17,

Konklusjonen er at konkurransetilsynet burde utredet saken bedre.

Spørsmål 4

Den overordnede problemstillingen i saken er om konkurransetilsynet kan omgjøre vedtaket om å tillate fusjonen mellom Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen A.

Forvaltningsloven kommer til anvendelse, jf. spørsmål 1.

Rettslig utgangspunkt for løse tvisten er å finne kapittel VI i forvaltningsloven § 35 om omgjøring uten klage. Etter § 3 følger det at bestemmelsene i kapittel IV-V6 kun gjelder enkeltvedtak. Dette er allerede avklart i spørsmål 2 at det gjør. På den måten kommer § 35 til anvendelse.

Det fremgår av fvl. § 35 første ledd bokstav a at et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget vedtak uten at det er påklaget dersom endringen "ikke er til skade" for noe som vedtaket "retter seg mot".

Det er på det rene at endringen vil være til skade for Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen A, da de ikke lenger vil kunne gjennomføre fusjonen. Likeså er det på det rene at vedtaket "retter seg mot" disse to firmaene.

Som utgangspunkt vil altså konkurransetilsynet ikke kunne omgjøre fusjonsvedtaket, jf. § 35 første ledd bokstav a.

Det følger imidlertid av første ledd bokstav b at forvaltningsorganet likevel kan omgjøre vedtaket dersom underretning om vedtaket ikke er kommet frem til vedkommende og heller ikke er offentlig kunngjort.

I saken kom aldri brevet fra konkurransetilsynet, om grønt lys for fusjonen, frem til Lillevik Consulting AS og Lillevik-Gruppen AS. Dette viser at firmaene ikke hadde kunnskap om vedtaket å tillate fusjonen.

Likevel er kunnskapen kommet til Marte Kirkerud, men om denne er blitt offentlig kunngjort er faktum taus på.

På den måten kan forvaltningen omgjøre vedtaket, selv om det er til skade for fusjonsfirmaene.

Konklusjonen er konkurransetilsynet kan omgjøre vedtaket om å tillate fusjonen

For det tilfelle at omgjøringsadgangen etter første ledd hadde vært utelukket blir det spørsmål om konkurransetilsynet fortsatt kan omgjøre vedtaket etter § 35 femte ledd.

Det følger av femte ledd at selv om omgjøringsadgangen stoppes av begrensningene i første, annet og tredje ledd, kan forvaltningsorganet likevel omgjøre når endringsadgangen følger av "annen lov" av vedtaket eller "alminnelige forvaltningsrettslige regler".

Det er ingen lov som åpner for en slik tilgang. Spørsmålet blir dermed om konkurransetilsynet kan omgjøre vedtaket basert på "alminnelig forvaltningsrettslige regler"

Ordlyden legger her opp til en helhetsvurdering av flere forhold. Det følger av juridisk

teori at det her må foretas en interesseavveining hvor det må være snakk om flere tungtveiende grunner som taler for enn mot omgjøring.

I vår sak er det klart at generell misnøye fra småbedrifter mot den eventuelle fusjonen ikke isolert sett kan være tilstrekkelige faktorer for omgjøring etter dette grunnlaget. Små firmaer kan ikke forvente at en slik fusjon skal stoppes, på grunn av at fusjonsfirmaet blir mye større. Dette taler for omgjøring.

Det er klart at aktuelle firmaene kan føle seg snytt for denne muligheten til fusjon når organet skal omgjøre vedtaket. Hensynet til en forutberegnelig forvaltning som ikke plutselig endrer oppfatning om slike tillatelser taler mot omgjøring.

På en annen side kan det ikke sies å ha godt noe særlig lang tid siden vedtaket egentlig var ferdigstilt, (ca. to måneder). Det er vanskelig å si hvor mye partene eventuelt har kunnet innrettet seg i løpet av denne korte tiden.

Fusjon av firmaer som i herværende tilfelle er en omfattende prosess som ikke kan sies å bli ferdigstilt på såpass kort tid. Dette gjelder blant annet med tanke på alt fra de digitale systemene til endring av logo. Dette taler sterkt for omgjøring.

Det er heller ikke snakk om noen fundamentale nye opplysninger og fakta i saken som kan oppløfte saken i verken disfavør eller favør omgjøring. Dette vil heller ikke isolert stoppe muligheten for omgjøring.

Samlet sett etter en interesseavveining taler de beste grunner for at omgjøring skal tillates på bakgrunn av alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Subsidiær konklusjon er at konkurransetilsynet kan omgjøre vedtaket.

Del 2 Teori

Forvaltningsloven kapittel 4 og 5 er helt essensielle kapitler i forvaltningsretten, hvor flere hensyn og krav til forvaltningsorganene fremsettes. Disse kapitlene regulerer

ulike stadier i vedtaksprosessen, hvorav kapittel 4 regulerer krav som settes før vedtaket treffes, mens kapittel 5 tar for seg selve vedtaket.

I denne teksten skal jeg redegjøre for de mulige brudd på reglene i disse to kapitlene medfører, og sammenlikne disse reglene.

Hensyn og reglene i kapittel 4

Reglene i kapittel 4 omfatter henholdsvis forvaltningens varslingsplikt (§ 16), utredningsplikten (§ 17) og partenes rett til innsyn (§ 18). Disse bestemmelsene er helt fundamentale i hensynet til forsvarlig saksbehandling. Disse reglene skal på en side ivareta hensynet til kontradiksjon før vedtak treffes, altså at partene skal kunne uttale seg før vedtak treffes. Derfor er det blant annet meget viktig at partene blir varslet om nye forhold, og at forvaltningen utreder saken på en god nok måte.

Dette har også blitt tillagt vekt i rettspraksis. Et eksempel er Rt. 2002 s. 683 (Vassøy Canning) som gjaldt midlertid byggeforbud etter plan og bygningsloven. Høyesterett anså manglende varsling og utredning fra forvaltningens side om forbudet som feil som kan ha virket inn på vedtakets innhold. Særlig var manglende varsling noe retten så på som meget grovt, idet det innebar at saken ikke hadde gjennomgått tilfredsstillende nok kontradiksjon.

Samme så vi i Rt. 1983 s. 1290 (Bendiksen) hvor det var snakk om en avkjørsel fra en riksvei som parten ikke fikk medhold i å få bygget. Dette skjedde etter en befaring som parten ikke hadde blitt varslet om. Høyesterett anså dette avgjørende for at feilen kunne ha medvirkning på vedtakets innhold. Parten fikk da ikke anledning til å gi vegdirektoratet de opplysninger som det kunne vært behov for.

Men reglene er også essensielle for å bidra til forutberegnelighet opp mot forvaltningen. Parter skal for eksempel ikke måtte oppleve at forvaltningen fatter et vedtak som direkte faller til ugunst for parten, uten å bli varslet om det først. Ei skal ikke parten oppleve at forvaltningen ikke utreder godt nok, slik at vedtaket ikke blir truffet på forsvarlig grunnlag.

Når det kommer til partenes rett til innsyn, er også de aktuelle hensynene over alfa og mega. Partsinnsyn er en ekstra mulighet for parten til å sjekke litt mer i kortene i

saken. Dette er også for å ivareta rettssikkerheten til parten som kan få tette litt nærmere på hvordan forvaltningen oppfatter og tenker saken. Det er viktig at parten heller ikke mister denne muligheten. Det vil i så fall kunne bidra til en lukket og lite skjønnsom saksbehandling.

Hensyn og reglene i kapittel 5

Når det gjelder selve vedtaket er det også flere krav som stilles til forvaltningen, deriblant et skriftlighetskrav etter § 23, med mindre dette vil være særlig byrdefyllt for forvaltningen. Men parten har også krav på begrunnelse etter § 24 og 25, samt å bli underrettet om vedtaket (§ 27).

Hvorav kapittel 4 stiller flere krav før vedtak treffes, har for eksempel parten også krav på begrunnelse etter § 24. Hvis for eksempel det mangler begrunnelse, eller begrunnelsen ikke er tilstrekkelig (§ 25), kan dette også føre til at vedtaket blir ugyldig.

Når vedtak blir truffet er det en fordel for parten å kjenne til grunnlaget vedtaket blir truffet på. Å kunne se blant annet hvilke regler forvaltningen har vektlagt, og hva som har vært avgjørende for at de traff akkurat dette vedtaket, kan være av stor betydning for parten. På den måten kan det bli enklere for parten å falle til ro dersom vedtaket går ham imot. Parten kan da lettere finne måter å angripe forvaltningens subsumsjon på.

Det kan også være positivt for forvaltningen, i og med at det gir en mer konsis forvaltning. I dette ligger det at det styrker kvaliteten til forvaltningens saksbehandling overfor innbyggerne. Noe som i alle fall også kan hindre eventuelle klager på vedtak forvaltningen gjør. Det kan riktignok tenkes at effektivitetspress kan gå utover kravet om hurtig saksbehandling i andre saker. Dette gjelder også for reglene i kapittel 4. Likevel er både kravet til begrunnelse og kravene før vedtaket (etter kapittel 4) essensielt når det kommer til å ivareta partenes rettssikkerhet.

Det stilles også krav til begrunnelsens innhold etter § 25, og da særlig etter tredje ledd. Denne bestemmelsen sies at forvaltning "bør" nevne de hovedhensyn som har vært avgjørende for vedtaket. Det fremgår imidlertid av rettspraksis og juridisk teori at "bør" tolkes som «skal» i saker av mer inngripende karakter. For lite tilstrekkelig

begrunnelse er blitt vektlagt som et sentralt moment for at vedtaket anses ugyldig, særlig i saker av inngripende karakter.

Dette så vi blant annet i den såkalte Isene-saken (Rt. 1981 s. 745).

Saken gjaldt gyldigheten av et forkjøpsvedtak av et stykke jord i Bremanger. Parten i saken, ble ikke inkludert i forkjøpsvedtaket. Denne personen var avhengig av det aktuelle jordet for sitt eksistensgrunnlag på gården, og førte følgelig sak for å få kjent forkjøpsvedtaket ugyldig. En av de sentrale grunnlagene for denne ugyldigheten var at forvaltningen ikke hadde foretatt tilstrekkelig nok begrunnelse.

Høyesterett uttalte at vedtakets viktighet for Isene (parten) og hans behov for å verne vesentlige interesser tilsier at den reelle mulighet som kan foreligge for at departementets mangelfulle begrunnelse kan ha hatt betydning for vedtakets innhold, må føre til at vedtaket kjennes ugyldig. Høyesterett understreker altså at ved såpass inngripende vedtak skjerpes kravene til begrunnelse fra forvaltningens side. Det må fremgå at vedtaket er truffet etter et saklig og forsvarlig skjønn. Dette gjelder for såvidt også for de saksbehandlingskrav som stilles før vedtaket treffes.

For manglende begrunnelse kan innebære manglende utredning fra forvaltningen om forholdene saken. Forvaltningen skal jo påse at "saken er så godt opplyst som mulig", jf. § 17. Det betyr at saksbehandlingsfeil kan ha sammenheng med at andre krav ikke er blitt fulgt.

Underretning..

Rettsvirkninger og oppsummering

Brudd på slike saksbehandlingsregler som nevnt i kapittel 4 og 5 kan gjøre at vedtaket kjennes ugyldig. Det løses ved hjelp av gyldighetsregelen fvl. § 41, samt den ulovfestede ugyldighetslæren, alt etter som feilen kan virket inn på vedtakets innhold..